

Classification : Cabinet of Ministers of Ukraine (on 22 March 2017 r. Number 177)]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/177-2017-%D0%BF> [in Ukrainian].

27. Derzhkomarkhiv Ukrainy (2009). Pro khid vykonannya rishennia kolehii Derzhkomarkhivu vid 15. 07. 2008 r. «Pro dialnist Derzhavnoi naukovoï arkhivnoi biblioteki, m. Kyiv» [On the progress of implementation of the decision of the Collegium of the State Commissariat of Ukraine of July 15, 2008 «On the Activities of the State Archives Research Library in Kiev»]: rishennia Kolehii Derzhkomarkhivu Ukrainy vid 23 kvit. 2009 r.: zatv. nakazom Kolehii Derzhkomarkhivu Ukrainy vid 28 kvit. 2009 r., № 68. URL: <http://www.archives.gov.ua/Law-base/SCAU/2009-68.pdf> [in Ukrainian].

28. Romaniuk, M. (2010). Skarbnytsia natsionalnoi pamiaty (do 70-richchia Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka) [Treasury of National Memory (to the 70th anniversary of the V. Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine)]. In *Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy imeni V. Stefanyka: istoria i suchasnist*. Lviv, 2010 [in Ukrainian].

29. Senchenko, M. I. (2011). Tsentralna naukova biblioteka AN URSR: u poshukakh doskonalosti: 1985-1992 [Central

Scientific Library of the Ukrainian SSR Academy of Sciences: in search of improvement, 1985-1992]. Kyiv [in Ukrainian].

30. Serbin, O. (2008). Istoria, suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku bibliotечно-bibliografichnykh klasyfikatsii v Ukraini. [The history, the current state and the development perspectives of library-bibliographic classifications in Ukraine] Extended abstract of candidates thesis. Kyiv [in Ukrainian].

31. Serbin, O. O. (2015). Systematyzatsia informatsii v konteksti rozvytku klasyfikatsii nauk. [The systematization of information in the context of the development of classification of sciences]. Kyiv [in Ukrainian].

32. Kartashov, N. S. (Ed). (1985). Spravochnik bibliotekaria [Directory of the librarian]. Moscow [in Russian].

33. Strishenets, N. (2010). Tradytsiini klasyfikatsiini systemy u bibliotekakh SSHA [Traditional classification systems in US libraries]. *Visn. Kn. palaty*, 7, 8 [in Ukrainian].

34. Sukiasyan, E. R. (2007). Bibliotечно-bibliograficheskaia klassifikatsiia (BBK) [Library-Bibliographical Classification (LBC)]. *Bibliotечnaia entsiklopediia*. Moscow [in Russian].

Tetiana Dobko,

Doctor of Social Communications, Head of department, Vernadsky National Library of Ukraine

THE INTRODUCTION OF UDC AND LBC BY LIBRARIES OF UKRAINE: HISTORICAL PARALLELS AND MODERN REALITIES

The paper focuses on the problems of introduction of the Universal Decimal Classification (UDC) into the practice of the libraries of Ukraine in accordance with the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On the termination of the use of the Library and Bibliographic Classification and the introduction of the Universal Decimal Classification» dated March 22, 2017 No. 177. The experience of the introduction of the Library and Bibliographic Classification (LBC) in 1960–1990-ies is elucidated, significant labor costs re-indexing of documents being underlined. Attention is drawn to the need for coordination, proper methodological, financial and personnel support for the implementation of UDC.

К е у о р д s: library classification, Universal Decimal Classification (UDC), Library-Bibliographical Classification (LBC), The Rubricator of the Vernadsky National Library of Ukraine, History of Library science, Vernadsky National Library of Ukraine, Stefanyk Lviv National Scientific Library of Ukraine, Ivan Fedorov State Scientific Institution Book Chamber of Ukraine, Sukhomlynskyi state scientific and pedagogical library of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 3.04.2018 р.

УДК 021.3:021.4:069.02: 379.8:94 (477)

Віктор Соколов,

канд. іст. наук, головний бібліотекар Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого

Використання електронних експозицій у роботі музею історії бібліотеки

Висвітлюються особливості функціонування музеїв історії бібліотек, специфіка та переваги електронних музейних експозицій у бібліотеках, значення музеїв історії бібліотек у розвитку науково-дослідної, експозиційно-виставкової та культурно-масової роботи книгозбірні, у збереженні та популяризації національної культурної спадщини, у підвищенні іміджу бібліотечної діяльності.

К л ю ч о в і с л о в а: історія бібліотек, бібліотечне краєзнавство, музей історії бібліотеки, бібліотечні інновації, електронні експозиції, бібліотечні віртуальні музеї.

Вивчення історії свого краю, розвиток бібліотечного краєзнавства та краєзнавчої роботи книгозбірні загалом стимулює фахівців до наукових розвідок зі становлення та еволюції діяльності бібліотек певної місцевості, визначення основних етапів та особливостей роз-

витку тієї чи іншої книгозбірні, проявів її культурно-просвітницької місії в різні історичні періоди.

Розкриття історії бібліотеки має не тільки бібліотекознавчу, наукову, історичну цінність, а й загальноосвітнє, соціокультурне значення, адже бібліотека як соціальний інститут тісно пов'язана з

суспільно-політичним та культурно-просвітницьким рухом країни, вона відображає засобами своїх фондів все різноманіття суспільного життя [23, с. 56]. Нині дослідження історії бібліотек та бібліотечної справи певного краю дедалі частіше стає провідним розділом плану науково-дослідної роботи (НДР) кожної ОУНБ. Тому й не випадково останнім часом посилюється увага бібліотекознавців, бібліотечних працівників до розкриття історії бібліотечної справи, розвитку окремих книгозбірень, а також до діяльності музеїв історії бібліотек (бібліотечної справи).

Питання створення та функціонування музеїв історії бібліотек розглядаються у працях Л. Коваль, В. Лашевської, К. Мавричевої та ін. [6–8; 12; 15]. Ю. Демченко, С. Колосова, Т. Кузнецова обґрунтовують думку, що організація музеїв історії бібліотек пов'язана, насамперед, з активізацією краєзнавчої діяльності книгозбірень [4; 9–11]. Практичний досвід організації та формування музею історії бібліотеки проаналізовано у публікаціях К. Гарєєва, Ю. Петрухно, С. Шемаєва [1; 2; 20; 21; 26–30]. Дослідження теоретичних та організаційних питань роботи музею історії бібліотеки було здійснено С. Шемаєвим у його дисертації та наукових статтях [26–30]. Він розробив концептуальні засади створення музею, основні типи положення його роботи, методику складання необхідної документації, які було реалізовано під час підготовки експозиції Музею історії Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка [26].

Загальні принципи організації та функціонування музейних експозицій в електронній формі розглядаються в роботах Е. Акуліча, О. Беззубової, А. Грінкевича, Т. Гафар, Е. Єременко, І. Лосієвського, Т. Максимової, В. Саркісова, О. Черченко та ін. Віртуальні музеї є об'єктом численних досліджень за кордоном, особливо в Італії, Франції, у низці англійських країн*. Питання

створення, функціонування музеїв історії бібліотек та використання ними електронних форм музейної експозиції, на жаль, ще недостатньо вивчаються вітчизняними фахівцями бібліотечної справи.

Мета запропонованої статті – розкрити специфіку створення та функціонування музею історії бібліотеки, визначити важливість використання електронного формату музейної експозиції у піднесенні ефективності роботи книгозбірни, збереженні та популяризації національної культурної спадщини.

Тривалий час бібліотекарі вважали організацію музею історії бібліотеки (або бібліотечної справи певної місцевості) привілеєм великих книгозбірень [15]. Проте, в останні десятиліття набуває поширення створення таких музеїв не тільки регіональними та обласними, а й міськими, районними, сільськими бібліотеками. Їхні експозиції будуються на широкому історико-культурному матеріалі, що дає змогу показати становлення книгозбірни як елемента розвитку національної культури певного регіону. Як правило, бібліотечний заклад, що організовує музей історії установи, виділяє для нього «музейний куточок» або частину приміщення, де збираються, зберігаються, систематизуються експонати, представлені у вигляді експозиційно-тематичних комплексів, головним завданням яких є відображення реальності минулого, що забезпечується достовірністю оригінальних предметів або невеликою кількістю їхніх копій. У фонді музею може бути від кількох сотень (для ефективної діяльності музею необхідна наявність приблизно 500 оригінальних пам'яток історії та культури, що становлять наукову, історичну або художню цінність) до кількох тисяч одиниць зберігання, але склад копій не повинен перевищувати 10–15 % від загальної кількості документів-оригіналів. Обов'язковою умовою створення, діяльності окремого структурного

* Поняття «віртуальний музей» (від англ. virtual – віртуальний, дійсний, фактичний, уявний, можливий, прихований) зараз широко використовується, проте його визначення має різні тлумачення. Нині існують два основних типи віртуальних музеїв: 1) представництво на сайті реально існуючого музею, в якому можуть бути представлені певні віртуальні об'єкти (голограми, об'ємні тривимірні проєкції та ін.) та окремі музейні предмети (розділи або тематичні експозиції) в електронній формі; 2) віртуальний музей, який «фізично» не існує, але заснований на реальних експонатах, представлених відповідно до наукової концепції. Такий музей представляє собою штучний тривимірний простір, в якому розміщуються електронні копії реальних музейних

предметів та має свою власну структуру, що включає розроблену архітектуру, експозиційний дизайн, навіть – фонди і штат співробітників. Таким чином, суто віртуальний музей – це не просто сайт реально існуючого музею, а створений в мережі оригінальний сайт, який не має свого аналога в реальності і представляє реальні матеріали (як ідейне їх втілення в реальному світі) на будь-яку тематику. Оскільки цифрова форма представлення документа набуває дедалі більшого вжитку, термін «віртуальний музей» ми розуміємо в широкому сенсі, тобто і в першому, і в другому зазначеному розумінні. Слово «віртуальний» часто використовується у значенні «існуючий в електронному вигляді в мережі Інтернет», проте слова «електронний» і «віртуальний» не є синонімами.

підрозділу музейного типу є наявність зібраних і зареєстрованих в інвентарній книзі музейних предметів (колекцій), кількість та історико-культурна цінність яких уможливує організацію їх публічного показу у формі науково-розробленої та документованої експозиції, а також наявність окремих приміщень, придатних для розгортання експозиції та зберігання фондів, у т. ч. – спеціального обладнання, що забезпечує збереження меморіальних документів, музейних предметів.

Музей історії бібліотеки може функціонувати як самостійний підрозділ (відділ або сектор), існувати у вигляді невеликого «історико-краєзнавчого куточка» на абонементі чи в читальному залі або діяти у вигляді постійних експозицій. Статус бібліотеки змінюється, коли поряд з книгою формування і розкриття історичних документів, речей та ілюстративних матеріалів стає одним з головних пріоритетів її діяльності. У такому випадку бібліотека бере на себе широкі науково-дослідницькі, музейні та архівні функції й отримує новий соціальний статус «бібліотеки-музею». У такому випадку всі підрозділи реалізують свої проекти на єдиній концептуальній основі, використовуючи як музейні, так і бібліотечні методи і форми роботи [17, с. 4].

Музей історії бібліотеки може мати такі основні напрями (види) діяльності: дослідження особливостей розвитку книгозбірні та формування її колекцій як окремого напрямку НДР; вивчення бібліотеки як об'єкта історико-культурного, меморіального (іноді також – архітектурного) надбання міста і екскурсійної діяльності; участь бібліотечних і музейних установ у створенні спільних музейних експозицій у бібліотеці; організація власних виїзних експозицій у бібліотеках та музейних установах [11, с. 20–21].

Музейно-експозиційний напрям роботи бібліотеки щодо розкриття історії діяльності останньої посилюється, коли об'єктом бібліотечного середовища стає музейний простір пам'ятки архітектури – будівлі, в якій розташована книгозбірня. Вона розглядається вже як предмет історико-культурного, архітектурного надбання й екскурсійно-туристичної діяльності. Наприклад, будівля Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, яка була спеціально побудована і урочисто відкрита 19 листопада 1911 р. для розташування в ній Київської міської публічної бібліотеки, дає можливість організувати систематичне проведення екскурсій залами книгозбірні з демонстрацією постійно діючої експозиції, прис-

вяченої історії становлення цього бібліотечного закладу. Недаремно у 1985 р., після кількарічного збирання музейних предметів, тут було відкрито Музей історії бібліотеки (за деякими відомостями, – єдиний на той час музей історії бібліотеки на території СРСР) [13, с. 49]. Для Музею були розроблені особливі меблі та експозиційні стенди у дизайнерському стилі [22]. Нині на першому поверсі головного корпусу Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого представлено декілька експозиційних стендів, документи яких розкривають історію становлення книгозбірні. Бібліотека, використовуючи музейні предмети, розкриває їх суть і побутування, створює атмосферу проникнення в історичне середовище за допомогою багатого книжкового фонду, що уможливує повніше розкриття розвитку книгозбірні як сховища духовної, історичної та літературної спадщини. Живий обмін думками, дружня бесіда з бібліотекарем-екскурсоводом сприяють залученню відвідувачів до лав читачів. Бібліотекарі-екскурсоводи стають постійними провідниками-консультантами з питань історії бібліотеки, бібліотечної справи загалом. Інформація з історії книгозбірні розміщується в альбомах, звітах, в архівних документах, у виданнях бібліотеки, інших публікаціях, що становлять частину експозиційних матеріалів. На жаль, відсутність деяких тематичних розділів експозиції, відповідних експозиційно-музейних та виставкових комплексів найцікавіших документів стосовно історії бібліотеки та бібліотечної справи, позбавляє користувачів потрібної інформації, завдає суспільству певного духовного збитку, а працівники книгозбірні, не використовуючи унікальних документів у музейній та виставково-експозиційній роботі, втрачають оригінальний досвід діяльності, творчі знахідки, забувають людей, які самовіддано працювали для розбудови і розвитку бібліотеки. Тим самим, як зазначає С. Колосова, втрачається історичне коріння, імідж бібліотеки, зменшується її привабливість, зникає повага до професії бібліотекаря [9; 10].

Музей історії бібліотеки (бібліотечної справи) в якості окремого науково-дослідного та культурно-освітнього структурного підрозділу книгозбірні – це культурно-просвітницький заклад, що збирає, вивчає, зберігає, експонує та популяризує письмові, фото-, фоно-, відеодокументи, речі, книжкові та інші пам'ятки культури, знання, інформацію про розвиток бібліотек(и) в нарративній, візуальній та писемній формі. Даний структурний підрозділ

своїми специфічними засобами розкриває історію становлення бібліотек(и), її(їх) значення та місце в інформаційно-документному забезпеченні функціонування сфер освіти, науки, культури, а також у процесах задоволення інформаційних, культурно-освітніх, дозвіллевих потреб користувачів шляхом всебічного вивчення розвитку бібліотечної справи певної місцевості (села, міста, району, області, регіону), внеску видатних бібліотечних працівників, вчених, меценатів та інших діячів у розвій бібліотек(и) [27, с. 79–80]. За функціональними ознаками музей історії бібліотеки можна класифікувати як різновид бібліотечних музеїв історико-краєзнавчого типу, проте, за предметно-тематичною ознакою його діяльність збігається з роботою музею книги.

В якості окремого різновиду культурно-просвітницької діяльності книгозбірні музей історії бібліотеки – це особливе комунікаційне середовище, де наочними засобами, зокрема і в електронній формі, подається інформація про історичний розвиток бібліотеки та бібліотечної справи. Воно пов'язане з культурною, науковою та виробничою діяльністю певної місцевості. Основною метою його функціонування є формування у відвідувачів інтересу до історії свого краю, до роботи бібліотек(и) шляхом виявлення, вивчення, систематизації, зберігання, популяризації, публікації та музейного експонування документальних матеріалів, що стосуються розвитку бібліотечної справи краю (села, міста, району, регіону) та її організаторів (бібліотекарів, діячів науки, освіти, культури, інших видатних осіб, котрі зробили вагомий внесок у розвиток бібліотек(и) [3, с. 87–88]. Музей історії бібліотеки – це культурний, інтелектуальний та інформаційний центр, який висвітлює основні етапи розвитку окремої книгозбірні, бібліотечної справи певної місцевості в поєднанні з розкриттям загальних тенденцій становлення освіти, науки й культури [7, с. 674–675].

Створенню музею історії бібліотеки передують ціла низка заходів: 1) попереднє проведення наукових досліджень з історії книгозбірні та бібліотечної справи певної місцевості (міста, району, області, регіону); 2) ознайомлення з основними напрямками музейної діяльності та краєзнавчої роботи; 3) опрацювання масиву різних матеріалів, документів з відомостями про осіб, які зробили вагомий внесок у розвиток бібліотеки, бібліотечної справи певного регіону; 4) створення робочої групи з організації музею або окремого

музейного підрозділу бібліотеки; 5) виділення та пристосування окремих приміщень для експозиції, зберігання музейних експонатів або частини відповідно обладнаного простору у фондосховищі, читальному залі тощо; 6) розроблення, затвердження та заповнення відповідної музейної документації; 7) складання плану робіт на найближчі п'ять років; 8) створення структурованої експозиції та введення експозиційно-виставкових комплексів до соціальних комунікацій бібліотеки, зокрема проведення екскурсій, лекцій, презентацій та ін.; 9) організація випуску відповідних календарів пам'ятних дат, буклетів, листівок та іншої рекламної продукції; 10) розроблення і поступове формування електронних експозицій музею, створення багатофункціональної електронної бази даних; 11) налагодження взаємозв'язків з іншими закладами культури з метою проведення спільних тематичних виставок, здійснення обміну матеріалами за суміжними темами, організація спільних досліджень, а також наукових заходів – конференцій, семінарів, круглих столів, практикумів тощо [27, с. 82–83].

Організація музею історії бібліотеки допомагає краще усвідомити цінність інноваційних можливостей сучасної книгозбірні, її соціальну значущість, дає можливість бібліотеці знайти своє творче обличчя, істотно підвищити затребуваність її фондів. Функціонування музею історії бібліотеки істотно розширює спектр діяльності книгозбірні, додаючи до бібліотечних форм роботи музейні та архівні: створення експозицій, проведення екскурсій, збирання меморіальних колекцій та архівних документів, поглиблення та розширення науково-дослідної та видавничої діяльності тощо [5].

Музей історії бібліотеки виконує низку соціальних функцій. Виокремимо деякі з них.

Меморіальна функція музею історії бібліотеки полягає у збереженні зібраних документів з метою їх передачі наступним поколінням. Вона проявляється у формуванні, збереженні та популяризації документів як носіїв культури, історичної пам'яті. При цьому слід пам'ятати, що публічна бібліотека разом з музеєм не просто транслює культуру, а постійно відтворює духовні цінності з метою їх багаторазового повторного використання як у текстовій формі, так і в формі мовної комунікації, сприяючи культурній наступності поколінь. Меморіальна функція реалізується через збір, зберігання, вивчення, експонування меморіальних та інших музейних предметів з метою увічнення пам'яті про видатних діячів бібліотеч-

ної справи, представників науки, культури, мистецтва, які брали активну участь у житті бібліотеки та про історичні події, що справили вплив на розвиток книгозбірні. Вона передбачає три загальних напрями діяльності: бібліотечно-інформаційну діяльність, музейну і науково-дослідну. Причому спостерігається тісний їх взаємозв'язок у всіх сегментах бібліотечної роботи, що підтверджує гармонійність бібліотечно-музейної структури як єдиного поліфункціонального культурного закладу.

Науково-дослідна функція музею історії бібліотеки передбачає: формування знань з теорії і методики збирання, зберігання, обробки та використання музейних предметів; організацію роботи в архівах, бібліотеках, музеях та інших закладах з метою виявлення і опрацювання матеріалів, що відповідають потребам музею; розроблення концепцій, програм з розвитку музею та участь у відповідних проектах інших установ, підприємств, організацій; проведення наукових конференцій, симпозіумів, семінарів, практикумів; виконання НДР відповідно до профілю музею і бібліотеки; формування на базі музею дослідницької лабораторії з історії бібліотек регіону, історії бібліотечної справи, бібліотечних музеїв і музейних бібліотек, а також з питань розвитку бібліотечного краєзнавства; реалізацію цільових дослідницьких проектів; привернення уваги вчених до вивчення історії бібліотеки та різних аспектів її діяльності тощо.

Музей історії бібліотеки (бібліотечної справи) сприяє виконанню нею таких функцій: 1) культурологічної (залучення широкого кола користувачів до національних надбань культури і наукової думки; збереження й висвітлення історії бібліотеки у контексті історичного розвитку міста, регіону, країни загалом, осмислення досвіду роботи книгозбірні у світлі досягнень науки, освіти, культури та ін.); 2) інформаційної (використання результатів діяльності музею у науково-освітній, громадській сфері та у поширенні інформації, знань з історії бібліотеки; налагодження систематичного обміну інформацією з музеями, бібліотеками, архівами; участь в організації спільних заходів, конференцій, семінарів, круглих столів та ін.; представлення та поновлення музейних експонатів на сайті бібліотеки тощо); 3) освітньої (проведення екскурсій та лекцій для учнів середніх шкіл, гімназій, ліцеїв, коледжів і студентів вишів; залучення молоді до заходів з патріотичного виховання; формування у громадян інтересу до науко-

вої творчості, інтелектуальної праці); 4) інтеграційної (інтеграція та консолідація ресурсів бібліотек, музеїв, архівів в електронному середовищі; поглиблення партнерської взаємодії між освітніми та культурними закладами краю; розроблення спільних програм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців бібліотек, музеїв, архівів тощо); 5) комунікаційної (сприяння розвитку координації та кооперації діяльності бібліотек, бібліотечних музеїв; поглиблення контактів, співпраці з музеями, архівами та іншими культурними, освітніми закладами; встановлення зв'язків зі ЗМІ; організація та проведення спільних заходів з різними асоціаціями, спілками, товариствами тощо); 6) екскурсійно-туристичної (екскурсійне обслуговування відвідувачів; налагодження співпраці з туристичними агенціями; включення музею до складу туристичних маршрутів міста, області та ін.).

У простір сучасної бібліотеки включені не тільки книги і люди, але й комп'ютери, відеопрограми та інша електронна медіатехніка, за допомогою якої користувачеві і бібліотекарю відкривається новий віртуальний простір, що значно розширює фізичні можливості приміщення бібліотеки. Завдяки ІТ бібліотечний заклад у процесі своєї еволюції долає обмеженість своїх «фізичних меж» і приєднується до єдиного світового інформаційного простору. Тому для повномасштабного розкриття унікальних фондів, документів з історії бібліотеки, задля охоплення більшого кола потенційних відвідувачів бібліотеки у своїх музеях створюють експозиції в електронному форматі, цілі виставкові комплекси за окремими або за усіма темами чи періодами розвитку книгозбірні. У цифровій формі вони отримують краще представлення на сайті бібліотеки, ніж в реальних експозиціях, розміщених у спеціально зроблених стендах. Наприклад, електронний формат Музею історії Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого у трьох розділах має можливість компактно представити на сайті усі етапи розвитку книгозбірні (перший період: від заснування (1866) до 1940-го року; другий: 1941 – 1990 рр.; третій: 1991 – 2016 рр.) на відміну від експонатів експозиційних стендів, розміщених на першому поверсі головного корпусу. Вони охоплюють лише початковий період діяльності Бібліотеки [19].

Музейна експозиція в електронному форматі у бібліотечних музеях пропонується переважно як послідовність «вікон», що відкриваються на сайті бібліотеки [14, с. 65]. Така музейна експозиція

бібліотеки створюється у вигляді інформаційно-пошукової, довідкової та навчальної адаптивної гіпермедіасистеми, доступної в мережі Інтернет. Віддалений користувач знайомиться з експонатами музею через опції основного меню, отримуючи інформацію про музей бібліотеки і його експонати, про видатних осіб, географічні й архітектурні об'єкти, що згадуються в експозиції, про книги та інші документи. За допомогою супровідних текстів під час віртуальної екскурсії є можливість переходу до безпосереднього ознайомлення зі змістом оцифрованих першоджерел. У електронному форматі можна представляти лише частину матеріалів з фонду музею історії бібліотеки; знайомити відвідувачів з виставками, які в різний час проходили в бібліотеці; створювати спеціальні експозиції з використанням експонатів музею. Водночас електронні технології дають змогу представляти набагато більше музейних матеріалів, ніж у реальних експозиційно-виставкових стендах, оскільки можливості віртуальної експозиції значно більші завдяки гіперпосиланням та додатковій інформації, яка долучається до експонатів.

Перші спроби представлення музейних експозицій в електронному форматі у наших бібліотеках були зроблені у 1990-х рр. Це були, по суті, власні сайти бібліотек, сторінки на сайті, сторінки «ВКонтакте», оптимізовані для експозиції музейних експонатів – документів з історії книгозбірні, матеріалів оглядових або тематичних екскурсій залами бібліотеки, електронного ресурсу у вигляді документів та артефактів, повних або часткових текстів окремих видань, різних фото-, відеоматеріалів тощо. Наприклад, в Одеській національній науковій бібліотеці (ОННБ) ідея створення віртуального музею історії книгозбірні виникла лише у 2014 р., коли фахівці ОННБ розпочали роботу з підготовки до відзначення 185-річчя заснування бібліотеки (1829). Зібравши численні рукописні, друковані, ілюстративні матеріали, які, в хронологічній послідовності розкривали основні етапи розвитку діяльності книгозбірні, вони за допомогою новітніх технологій почали робити електронні копії цих документів. Створений ресурс розміщувався на сайті книгозбірні, що відкрило до нього доступ і для віддалених користувачів. Так, поступово почалося створення віртуального музею історії ОННБ, який на сьогодні розкриває лише перший період діяльності наукової книгозбірні (1829–1919 рр.). Загалом же, в історії ОННБ фахівці виокремили чоти-

ри періоди. Перший період розкриває становлення та розвиток бібліотеки у XIX ст. – від заснування у 1829-му і до 1920 р. (коли в Одесі остаточно було встановлено радянську владу і бібліотека вступила в принципово інший період свого життя). Другий – охоплює історію книгозбірні з 1921-го і по 1945 р., коли бібліотека працювала у буремні роки становлення радянського суспільства. Третій період присвячений сталому розвитку та становленню бібліотеки як загальнодержавної установи у 1945–1991 рр. Четвертий (1991–2014 рр.) розкриває діяльність бібліотеки в незалежній, демократичній Україні у нових політичних, соціально-культурних, технологічних умовах, коли книгозбірню було визнано національною установою. Кожен розділ музею має два рівні: на першому надається загальна інформація та представлено ілюстративний матеріал, а на другому – розширена інформація, яку запропоновано до слів, котрі виділені жовто-коричневим кольором [24].

Головна мета віртуального музею історії бібліотеки – привернення уваги користувачів до книгозбірні як центру суспільного і культурного життя, зосередження інформації про розвиток бібліотек(и) та культури певного краю, а також популяризація книги, читання, бібліотечної професії. Його основними завданнями є: пропаганда та збереження культурної спадщини, що має національне і регіональне значення, шляхом визначення особливо значущих подій у розвитку бібліотеки у вигляді реконструкції в оцифрованому вигляді комплексу документів і артефактів; розширення доступу до суспільно-значущої інформації шляхом створення музейно-виставкової експозиції в електронному форматі з наданням можливості віддаленого доступу до текстів та експонатів музею. Віддалений відвідувач такого музею може самостійно отримати необхідну інформацію, переглянути цікаві для нього відео- та фотоматеріали, скористатися архівними даними, а також зберегти інформацію на своєму комп'ютері.

Не всяку електронну колекцію на сайті можна називати віртуальним музеєм. Головним критерієм віртуального музею є комплексний підхід до його структури, яка наближається до традиційної, а також наявність інтерактивного програмного забезпечення, що моделює віртуальну екскурсію [25, с. 114]. Використовуючи інтернет-технології, музеї з історії бібліотек пропонують знайомство з документами й артефактами в електронному вигляді, у них з'являється можливість успішного вирішення багатьох традиційних музейних проблем, пов'яза-

них зі зберіганням, забезпеченням безпеки, широкого, швидкого і легкого доступу до експонатів.

Переваги віртуальних бібліотечних музеїв полягають у забезпеченні оперативної зміни, виправлень і доповнень експозиції, в наданні, через гіперпосилання, можливості перейти на сайти інших музеїв і бібліотек з метою ознайомлення з їхніми експонатами. Тут істотно урізноманітнюється подання інформаційних ресурсів, посилюється ефект присутності, а також спрощується доступність до першоджерел, які можуть включати в себе фотографії, малюнки, картини, діаграми, графіки, записи, відеоматеріали, газетні статті, книги та багато інших матеріалів, що зберігаються у файловому сервісі. Таким чином, бібліотекарі, використовуючи комп'ютерні технології, відтворюють найкращі культурні традиції за допомогою більш яскравих і образних музейних форм, що стимулює зацікавленість, потяг до знань у відвідувачів, закріплює в свідомості особи відомості про розвиток культури певної місцевості [18, с. 29].

Бібліотечні установи, що мають електронний формат музею власної історії, здатні активніше формувати новий творчий стиль закладу, його більш привабливий імідж для користувачів; краще розкривають інформаційний, науково-освітній та культурний потенціал своїх фондів; успішніше пропагують документи, які можуть бути в подальшому використані в науково-дослідній діяльності користувачів. Музейні експозиції, представлені у цифровій формі, дають змогу залучати до книгозбірні додатковий контингент читачів, більш ефективно та цілеспрямовано вести інформаційно-бібліотечну, культурно-освітню, просвітницьку діяльність серед населення. Співробітники книгозбірні, які є відповідальними за роботу музею, глибше розуміють проблеми розвитку не тільки самої бібліотеки, але й історії закладів освіти, науки, культури краю, активніше ведуть пошук шляхів їх вирішення.

Завдяки створенню та функціонуванню музейних експозицій в електронному форматі у бібліотеках розгортаються та посилюються такі інноваційні напрями НДР, як: вивчення історії бібліотечної справи та краю (зокрема, проведення верифікації всіх історичних матеріалів та пошук архівних документів); персоніфікація історичних досліджень (залучення мемуарних матеріалів, листування очевидців тощо); створення корпоративних електронних ресурсів з історичної тематики, оскільки вивчення історії окремої бібліотеки неможливе без дослідження історії бібліотечної

справи певної місцевості (до корпоративних електронних ресурсів з історичної тематики можуть належати біографічні та біобібліографічні покажчики, тематичні каталоги, бази даних музейних предметів і експонатів, джерел з історії бібліотеки, матеріалів за підсумками НДР, персоналій (бібліотекарів, користувачів, істориків, краєзнавців), електронні виставки, профільні сайти); залучення до НДР фахівців з різних галузей науки, які допомагають більш точно виокремити головні етапи історії бібліотеки, сконцентрувати дослідницьку увагу на особливо цінних музейних предметах; активізація творчого потенціалу молодих бібліотекарів, які часто мають більш креативний погляд на вирішення дослідницьких та організаційних питань [1, с. 22–23]. Наявність електронного формату бібліотечного музею посилює мотивацію працівників книгозбірні до застосування найсучасніших музейних форм і методів діяльності, спонукає їх до професійного удосконалення, сприяє усвідомленню цінності бібліотечної професії, прагненню підвищити соціальну значущість книгозбірні, розширити її можливості. Окрім того, запровадження інноваційних форм і методів музейної роботи стимулює особистісну активність бібліотекаря, розвиток його творчих здібностей.

Як показує досвід, електронний формат функціонування музею історії бібліотеки дає можливість набагато легше долати проблеми, що виникають під час організації роботи такого підрозділу: звужується коло невирішених питань, зумовлених недосконалістю сучасного нормативно-правового регулювання музейної діяльності бібліотеки (зокрема, стосовно визначення правового статусу існування та діяльності музею, відображення музейної діяльності в статуті бібліотеки, усунення цілої низки складнощів з обліком музейного фонду в бібліотеці). Електронний формат музейно-експозиційної діяльності бібліотеки не потребує пошуку додаткових площ, спеціального обладнання, він покращує умови збереження музейних експонатів, спрощує користувачам доступ до них та ін. Проте, постають питання щодо розроблення норм робочого часу на «музейну частину» бібліотеки і відповідного фінансування музейної діяльності; проведення спеціального навчання бібліотекарів методиці оформлення музейних експозицій в електронному форматі, а також залучення до створення інноваційних музейних експозицій низки фахівців з програмування, з комп'ютерної техніки та ін. Існують також певні

труднощі з веденням бухгалтерського обліку. Для організації ефективної діяльності музею історії бібліотеки, у тому числі – віртуального, бракує методичних розробок, які розкривали б особливості музейної роботи в сучасній бібліотеці, специфіку створення експозицій та бібліотечно-музейних виставок, упорядковували б опрацювання предметів музейного значення з огляду на специфіку бібліотеки тощо.

Повільність усунення окреслених проблем пов'язана з тим, що музейні експозиції в бібліотеках, здебільшого, створюються з ініціативи співробітників бібліотек, а їм досить важко переконувати місцеві адміністрації, керівництво району або міста у значущості, «духовній рентабельності» свого проекту. Хоча інколи ініціаторами заснування музею виступають представники влади, які розуміють, що повноцінне функціонування музею бібліотеки не тільки сприятиме висвітленню важливих подій, фактів з історії книгозбірні, ознайомленню користувачів з видатними постатями науки і культури, з особливостями бібліотечної професії, а й позитивно впливатиме на розкриття колективного досвіду культурно-освітньої діяльності попередніх поколінь. І майбутнє тут, безперечно, за віртуальними музеями. Сайт, що пропонує електронний формат музейної експозиції, може стати бажаним «веб-місцем» для зустрічей, дискусій в Інтернеті дослідників з історії, краєзнавства, бібліотечної, музейної та архівної справи, знавців та любителів старовини. Адже інноваційний музей історії бібліотеки привертає увагу більш широкого кола читачів, уможливорює ознайомлення з документами та музейними предметами в електронній формі, робить реальним, через вихід у мережу Інтернет, вільне спілкування між користувачами (через коментування та обговорення матеріалу), а також отримання додаткової інформації шляхом використання гіперпосилань. Безумовно, плідна робота бібліотечно-музейного великою мірою залежить від рівня НДР бібліотеки, проведення нею систематичних краєзнавчих досліджень, від кооперації та координації своєї діяльності з усіма культурно-освітніми інституціями.

Бібліографічні посилання

1. Гареев К. Р. Инновационные направления развития музея истории научной библиотеки (из опыта работы) / К. Р. Гареев. *Интеграция библиотек до соціально-комунікаційних процесів суспільства* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 листопада 2010 р.). Харків : ХДУХТ, 2010. С. 20–25.

2. Гареев К. Р. Музей научной библиотеки как фонд исследования её истории / К. Гареев, А. Шалыганова. *Бібліотечний форум*. 2010. № 4. С. 2–4.

3. Дворкина М. Хранители прошлого: о концепции музея истории библиотечного дела Москвы. *Библиотека*. 1998. № 6. С. 87–88.

4. Демченко Ю. А. Понятия «музеефикация библиотек» и «мемориальные библиотеки»: терминологический анализ. *Вестник БАЕ*. 2010. № 2. С. 53–57.

5. Иванова Н. В. Музейные экспозиции в библиотеке: особенности создания и использования в краеведческой работе библиотек: методические рекомендации. URL: http://milayanata1979.blogspot.com/2016/01/blog-post_30.html

6. Коваль Л. Каким быть музею истории библиотечного дела: ответ через семнадцать лет. *Библиотекарь*. 1988. № 4. С. 46–47.

7. Коваль Л. М. Музеи истории библиотек. *Бібліотечная энциклопедия*. Москва : Изд. «Пашков дом», 2007. С. 674–675.

8. Коваль Л. Музеи истории книгохранилищ: нормативы, методика и опыт / Л. Коваль. *Независимый библиотечный адвокат*. 1999. № 2. С. 62–66.

9. Колосова С. Сохранение культурного наследия: особенности работы библиотек-музеев и музеев-библиотек. *Бібліотечное дело*. 2007. № 18. С. 42–44.

10. Колосова С. Г. Создание музеев в библиотеках как тенденция развития публичных библиотек. URL: <http://www@pushkin.vyatka.ru>

11. Кузнецова Т. Культурная инициатива или социальная закономерность. *Бібліотечное дело*. 2010. № 21(135). С. 20–24.

12. Лашевская В. М. Музей в библиотеке, музей библиотеки : опыт, проблемы, прогнозы. URL: www.kemrs.ru/documents/museumlibabout.doc

13. Літопис Національної парламентської бібліотеки України. Ч. IV : 1967–1991 рр. / авт. кол. : П. Гапченко, С. Зворський. Київ, 2011. 136 с.

14. Лосиевский И. Я. Музей книги в научной библиотеке : проблемы создания единого комплекса материальных и виртуальных экспозиций. *Вестн. библиотечной ассамблеи Евразии*. 2008. № 1. С. 64–69.

15. Мавричева К. Создать библиотечные музеи. *Библиотекарь*. 1971. № 7. С. 27.

16. Матлина С. Г. Мемориальная библиотека: парадокс или закономерность? (постановка проблемы). *Библиотека в контексте истории*: материалы 4-й Междунар. науч. конф., Москва, 24–26 окт. 2001 г. Москва, 2001. С. 79–86.

17. Матлина С. Г. Нужны ли библиотекам музейные подразделения? *Бібліотечное дело*. 2007. № 18 (66). С. 2–6.

18. Музей в библиотеке : о чём напомнил старый патефон : из опыта работы музеев в библиотеках Псковской области / сост. А. Л. Левченко, Т. В. Пашкевич. Псков : Псковская ОУНБ, 2015. 100 с. URL: <http://ru.calameo.com/read/00083198746f066a7e3f0>

19. Музей історії Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://www.nplu.org/muzei/index.html>

20. Петрухно Ю. Е. Музей книги и истории библиотеки ХНАДУ. *Колекції пам'яток писемності та друку у бібліотечних фондах України: проблеми формування, збереження, розкриття*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю відділу рідкісних видань і рукописів ХДНБ ім. В. Г. Короленка. Харків, 2003. С. 138–143. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/7393>

21. Петрухно Ю. Музей книги та історії бібліотеки. *Бібліотечна планета*. 2002. № 4. С. 14–15.

22. Проценко В. Історія бібліотеки: відкриття Музею історії ДРБ УРСР ім. КІПСР. *Культура і життя*. 1985. 11 лист.

23. Свобода А. А. Научно-исследовательская работа – важная составляющая деятельности библиотек учреждений Национальной академии наук Украины. *Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития* : науч.-практ. и теор. сб. / Междунар. ассоц. академий наук. К., 2006. Вып. 4. С. 52–66.

24. Скарбниця культури: Музей історії ОННБ. URL: <http://odnb.odessa.ua/virtual-museum/>

25. Черченко О. Є. Головні теоретико-структурні ознаки віртуального музею, можливості та перспективи. *Вісник ХДАК*. Харків, 2004. Вип. 12–13. С. 109–115.

26. Шемаєв С. О. Концептуальні засади створення музею історії ХДНБ ім. В. Г. Короленка. *Короленківські читання-2012* : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф., Харків. Харків: ХДНБ, 2013. С. 252–258. URL: http://korolenko.kharkov.com/korolenko_2012/korol2012.pdf

27. Шемаєв С. О. Взаємодія бібліотек, музеїв, архівів у комунікаційному просторі України : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій: 27.00.03. Харків, 2016. 220 с. URL: http://www.ic.ac.kharkov.ua/nauk_gob/specrada/specrada/Shemaev/disShemaev.p.pdf

28. Шемаєв С. О. Створення бібліотечних музеїв: завдання та функції. *Вісник ХДАК*. 2012. Вип. 37. С. 113–120.

29. Шемаєв С. О. Бібліотека, архів, музей: шляхи співробітництва. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. К., 2013. Вип. 35. С. 548–555.

30. Шемаєв С. О. Форми взаємодії бібліотек, музеїв, архівів у сучасному інформаційному просторі. *Вісник ХДАК*. 2014. Вип. 42. С. 222–230.

References

1. Gareev, K. R. (2010). Innovacionnye napravleniia razvitiia muzeia istorii nauchnoi biblioteki (iz opyta raboty) [Innovative directions for the development of the history museum of the scientific library (from work experience)]. *Intehratsiia bibliotek do sotsialno-komunikatsiinykh protsesiv suspilstva: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 16 lystopada 2010 r.)* (pp. 20-25). Kharkiv: HDUHT [in Russian].

2. Gareev, K., Shalyganova, A. (2010). Muzei nauchnoi biblioteki kak fond issledovaniia ee istorii [The Museum of the Scientific Library as a Foundation for the Study of its History]. *Bibliotchnyi forum Ukrainy*, 4, 2-4 [in Russian].

3. Dvorkina, M. (1998). Hraniteli proshlogo: o kontseptsii muzeia istorii bibliotchnogo dela Moskvy [Guardians of the past: on the concept of the library history museum in Moscow]. *Biblioteka*, 6, 87-88 [in Russian].

4. Demchenko, Ju. A. (2010). Poniatiiia «muzeifikatsiia bibliotek» i «memorialnye biblioteki»: terminologicheskii analiz. [The concepts of «museumification of libraries» and «memorial libraries»: terminological analysis]. *Vestnik BAE*, 2, 53-57 [in Russian].

5. Ivanova, N. V. (2016). *Muzeinye ekspozitsii v bibliotekakh: osobennosti sozdaniia i ispolzovaniia v kraevedcheskoi rabote bibliotek: metodicheskie rekomendatsii* [Museum exhibitions in the library: peculiarities of creating and using libraries in local lore: guidelines]. URL: http://milayanata1979.blogspot.com/2016/01/blog-post_30.html [in Russian].

6. Koval, L. (1988). Kakim byt muzeiu istorii bibliotchnogo dela: otvet cherez semnadtsat let [How to be a museum of the history of librarianship: The answer after seventeen years]. *Bibliotekar*, 4, 46-47 [in Russian].

7. Koval, L. M. (2007). Muzei istorii bibliotek [Museums of the

History of Libraries]. *Bibliotchnaia entsiklopedia* (pp. 674-675). Moscow: Izd. «Pashkov dom» [in Russian].

8. Koval, L. (1999). Muzei istorii knigokhranilishev: normativy, metodika i opyt [Museums of the history of book storages: standards, methods and experience]. *Nezavisimy bibl. advokat*, 2, 62-66 [in Russian].

9. Kolosova, S. (2007). Sokhranenie kulturnogo naslediia: osobennosti raboty bibliotek-muzeev i muzeev-bibliotek [Preservation of cultural heritage: features of the work of libraries-museums and museums-libraries]. *Bibliotchnoe delo*, 18, 42-44 [in Russian].

10. Kolosova, S. G. *Sozdanie muzeev v bibliotekakh kak tendentsiia razvitiia publichnykh bibliotek* [Creation of museums in libraries as a tendency of development of public libraries]. URL: <http://www@pushkin.vyatka.ru> [in Russian].

11. Kuznetsova, T. (2010). Kulturnaia initsiativa ili sotsialnaia zakonmernost [Cultural initiative or social pattern]. *Bibliotchnoe delo*, 21(135), 20-24 [in Russian].

12. Lashhevskaiia, V. M. Muzei v bibliotekakh, muzei biblioteki : opyt, problemy, prognozy [Museum in the library, museum of the library: experience, problems, forecasts]. URL: www.kemrs.ru/documents/museumlibabout.doc [in Russian].

13. Hapchenko, P., Zvorskyi S. (2011). Litopys Natsionalnoi parlamentskoi biblioteki Ukrainy. Ch. IV: 1967-1991 rr. [Chronicle of the National Parliamentary Library of Ukraine. Ch. IV: 1967-1991]. Kyiv [in Ukrainian].

14. Losievskii, I. Ya. (2008). Muzei knigi v nauchnoi bibliotekakh: problemy sozdaniia edinogo kompleksa materialnykh i virtualnykh ekspozitsii [Museum of the book in the scientific library: the problems of creating a single complex of material and virtual exhibitions]. *Vestn. bibl. assamblei Evrazii*, 1, 64-69 [in Russian].

15. Mavricheva, K. (1971). Sozdanie bibliotchnykh muzeev [Create library museums]. *Bibliotekar*, 7, 27 [in Russian].

16. Matlina, S. G. (2001). Memorialnaia biblioteka: paradoks ili zakonmernost? (postanovka problemy) [Memorial library: A paradox or a regularity? (formulation of the problem)]. *Biblioteka v kontekste istorii: materialy 4-i Mezhdunar. nauch. konf., Moskva, 24-26 okt. 2001 g.* pp. 79-86. Moscow [in Russian].

17. Matlina, S. G. (2007). Nuzhny li bibliotekam muzeinye podrazdeleniia? [Do museums need libraries?]. *Bibliotchnoe delo*, 18(66), 2-6 [in Russian].

18. Levchenko, A. L. Pashkevich, T. V. (Eds.). (2015). Muzei v bibliotekakh: o chem napomnil staryi patefon: iz opyta raboty muzeev v bibliotekakh Pskovskoi oblasti [Museum in the library: What reminded the old gramophone: From the experience of museums in the libraries of the Pskov region]. Pskov: Pskovskaia OUNB. URL: <http://ru.calameo.com/read/00083198746f066a7e3f0> [in Russian].

19. Muzei istorii Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho [Museum of the History of the Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine]. URL: <http://www.nplu.org/muzei/index.html> [in Ukrainian].

20. Petrukhno, Yu. E. (2003). Muzei knigi i istorii biblioteki HNADU [Museum of the book and history of the library HNADU]. *Kolektsii pamiatok pysemnosti ta druku u biblioteknykh fondakh Ukrainy: problemy formuvannia, zberezheniia, rozkryttia: materialy nauk.-prakt. konf., prysviach. 100-richchiiu viddilu ridkysnykh vydan i rukopysiv KhDNB im. V. H. Korolenka* (pp. 138-143). Kharkiv. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/7393> [in Russian].

21. Petrukhno, Yu. (2002). Muzei knyhy ta istorii biblioteki [Museum of book and library history]. *Bibliotchna planeta*, 4, 14-15 [in Ukrainian].

22. Protsenko, V. (1985). Istoriiia biblioteky: vidkryttia Muzeiu istorii DRB URSR im. KPRS [History of the library: the opening of the Museum of History of the ARB of the Ukrainian SSR. The CPSU]. *Kultura i zhyttia*, 11 lyst. [in Ukrainian].

23. Svoboda, A. A. (2006). Nauchno-issledovatel'skaia rabota - vazhnaia sostavliaiushhaia deiatelnosti bibliotek uchrezhdenii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy [Research work is an important component of the libraries of the institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine]. *Biblioteki natsionalnykh akademii nauk: problemy funktsionirovaniia, tendentsii razvitiia. Issue 4*, pp. 52-66. Kiev [in Russian].

24. *Skarbnytsia kultury: Muzei istorii ONNB*. [Treasury of Culture: Museum of History of ONNB]. URL: <http://odnb.odessa.ua/virtual-museum/> [in Ukrainian].

25. Cherchenko, O. Ye. (2004). Holovni teoretyko-strukturni oznaky virtualnoho muzeiu, mozhlyvosti ta perspektyvy [Main theoretical and structural features of the virtual museum, opportunities and perspectives]. *Visnyk KhDAK*, 12-13, 109-115 [in Ukrainian].

26. Shemaiev, S. O. (2013). Kontseptualni zasady stvorennia muzeiu istorii KhDNB im. V. H. Korolenka [Conceptual basis for the creation of the Museum of History of the CDNB.

V. G. Korolenko]. *Korolenkivski chytannia-2012: materialy vseukr. nauk.-teoret. konf.*, Kharkiv, pp. 252-258 Kharkiv: KhDNB. URL: http://korolenko.kharkov.com/korolenko_2012/korol2012.pdf [in Ukrainian].

27. Shemaiev, S. O. (2016). Vzaiedodiia bibliotek, muzeiv, arkhiviv u komunikatsiinomu prostori Ukrainy [Interaction of libraries, museums, archives in the communication space of Ukraine] Candidate's thesis. Kharkiv, URL: http://www.ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/specrada/specrada/Shemaev/disShemaev.pdf [in Ukrainian].

28. Shemaiev, S. O. (2012). Stvorennia bibliotechnykh muzeiv: zavdannia ta funktsii [Creation of library museums: tasks and functions]. *Visnyk KhDAK*, 37, 113-120 [in Ukrainian].

29. Shemaiev, S. O. (2013). Biblioteka, arkhiv, muzei: shliakhy spivrobotnytstva [Library, archive, museum: ways of cooperation]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho. Issue 35*, pp. 548-555 [in Ukrainian].

30. Shemaiev, S. O. (2014). Formy vzaiedodii bibliotek, muzeiv, arkhiviv u suchasnomu informatsiinomu prostori [Forms of interaction between libraries, museums, archives in the modern information space]. *Visnyk KhDAK*, 42, 222-230 [in Ukrainian].

Viktor Sokolov,

PhD., chief librarian, Yaroslav Mudryi National Library of Ukraine

THE USE OF ELECTRONIC EXPOSITIONS IN THE WORK OF MUSEUMS OF THE HISTORY OF LIBRARIES

In the article the peculiarities of the organization and work of these museums, the specifics of the compilation and advantages of the electronic format museum exhibits, general features of the activity and the significance of museums in the history of libraries, in particular, in electronic form, in the development of scientific research, exhibition and cultural-mass work of bookshops, in raising the image of library activity.

The purpose of the proposed article is to highlight the specifics of the creation and functioning of the Museum of Library History, to determine the importance of using the electronic format of the museum exposition in its activities in raising the efficiency of the book-keeping, preservation and popularization of the national cultural heritage. In his work the author used methods of comparison, analogy, deduction, descriptive, analytical, typological and other methods of scientific research.

The article describes the socio-cultural factors of the formation of virtual museums of the history of libraries, the main stages of their creation; features of functioning, main features and forms of exhibit activity are analyzed; their significance in improving the efficiency of bookkeeping is disclosed. As a result of the analysis of sources, scientific materials and experience of libraries, the author identifies and describes the main positive features and advantages of the activities of virtual museums in the history of libraries. According to the researcher, the main advantages of the virtual museum history library are: availability for remote users having access to the Internet; acquaintance with documents and museum objects in electronic form; Providing free communication between users (by commenting and discussing the material), as well as obtaining additional information through the use of hyperlinks; simplification of the library's museum work component. The author of the article came to the conclusion that the active work of this museum appears in direct dependence on the development of the research activity of the library, the systematic study of local lore, the level of dispersal of library lore studies, cooperation and coordination of research and museum activities of libraries, museums and archives of the region.

Key words: history of libraries, museum of library history, library innovations, library lore studies, library museums, virtual museums.

Стаття надійшла до редакції 1.03.2018 р.